
Zbornik za umetnostno zgodovino

Archives d'histoire de l'art

Art History Journal

Izhaja od / Publié depuis / Published Since 1921

Nova vrsta / Nouvelle série / New Series LIX

Ljubljana 2023

ZBORNİK ZA UMETNOSTNO ZGODOVINO N.S. LIX/2023

Izdalo in založilo / Published by

SLOVENSKO UMETNOSTNOZGODOVINSKO DRUŠTVO, LJUBLJANA
C/O FILOZOFSKA FAKULTETA UNIVERZE V LJUBLJANI
ODDELEK ZA UMETNOSTNO ZGODOVINO, AŠKERČEVA 2
SI – 1101 LJUBLJANA, SLOVENIJA

Uredniški odbor / Editorial Board

KATRA MEKE, glavna in odgovorna urednica / Editor in Chief
KATARINA ŠMID, urednica tekoče številke / Editor of the Current Volume
NEŽA ČEBRON LIPOVEC, **NATAŠA IVANOVIČ**, **MATEJ KLEMENČIČ**,
FRANCI LAZARINI, **HELENA SERAŽIN**, **KATARINA ŠMID**, **SAMO ŠTEFANAC**

Mednarodni svetovalni odbor / International Advisory Board

LINDA BOREAN, **FRANCESCO CAGLIOTI**, **NINA KUDIŠ**, **VLADIMIR MARKOVIČ**,
INGEBORG SCHEMPER SPARHOLZ, **CARL BRANDON STREHLKE**

Tehnična urednica / Production Editor

SARA TURK

Lektoriranje / Language Editing

KATJA KRIŽNIK JERAJ (SLOVENŠČINA), **JOSH ROCCHIO** (ANGLEŠČINA),
ANA VIDRIH GREGORIČ (ITALIJANŠČINA)

Oblikovanje in postavitev / Design and Typesetting

STUDIOBOTAS

Tisk / Printing

TISKARNA KNJIGOVEZNICA RADOVLJICA

Naklada / Number of Copies Printed

300 IZVODOV

Indeksirano v / Indexed by

BHA, **FRANCIS**, **SCOPUS**

© **SLOVENSKO UMETNOSTNOZGODOVINSKO DRUŠTVO**, 2023

ZA AVTORSKE PRAVICE REPRODUKCIJ ODGOVARJAJO AVTORJI OBJAVLJENIH
PRISPEVKOV.

ISSN 0351-224X

ZBORNİK ZA UMETNOSTNO ZGODOVINO JE DEL PROGRAMA SLOVENSKEGA
UMETNOSTNOZGODOVINSKEGA DRUŠTVA, KI GA SOFINANCIRA MINISTRSTVO
ZA KULTURO REPUBLIKE SLOVENIJE. IZHAJA OB FINANČNI PODPORI
JAVNE AGENCIJE ZA RAZISKOVALNO DEJAVNOST REPUBLIKE SLOVENIJE.

Kazalo / Contents

RAZPRAVE IN ČLANKI / ESSAYS AND ARTICLES

TOMISLAV VIGNJEVIĆ

- Od spomina na ustoličenje koroških vojvod do »kraljestva
Sklavanije«. O nekaterih grbih slovenskih dežel v umetninah,
povezanih z Maksimilijanom I. 9
- From the Commemoration of the Carinthian Dukes' Enthronement
to the „Kingdom of Sclavania“. On Some Coats of Arms from
the Slovene Lands in Artworks Related to Maximilian I*
-

MATEVŽ REMŠKAR

- Grafične predloge v delavnici Mojstra Trbojske Marije 25
- Graphic Sources in the Workshop of the Master
of the Trboje Madonna*
-

IVANA TOMAS, PREDRAG MARKOVIĆ

- New Insights about the Gothic Chapel of St Jacob (Virgin Mary) 47
- on Očura
- Nov razmislek o gotski (Marijini) kapeli sv. Jakoba na Očuri*
-

TIM MAVRIČ

- Poskus opredelitve arhitekturnega razvoja palače Barbabianca 79
- v Kopru
- An Attempt to Define the Architectural Development
of the Barbabianca Palace in Koper*
-

STANKO KOKOLE

- Herodotove zgodbe in zagonetno »Venerino slavje« 103
- Franca Kavčiča
- The Histories of Herodotus and the Enigmatic "Feast of Venus"*
by Franc Kavčič (Francesco/Franz Caucig)
-

MIHA VALANT	
Four "Sensationsbilder" in Ljubljana <i>Štiri "Sensationsbilder" v Ljubljani</i>	119
MATEJA BREŠČAK	
Nagrobnik Janu Legu kiparja Svetoslava Peruzzija v Pragi <i>The Headstone for Jan Lego's Grave in Prague by Sculptor Svetoslav Peruzzi</i>	145
BRIGITA JENKO	
Pripravljalna slika za spomenik Nazariu Sauru v Kopru. Neznano delo Uga Flumianija <i>Dipinto preparatorio per il monumento a Nazario Sauro a Capodistria. Opera sconosciuta di Ugo Flumiani</i>	163
FRANCI LAZARINI	
Načrt Eda Mihevca za prenovo Ljubljanskega gradu <i>Edo Mihevc's Plan for the Renovation of Ljubljana Castle</i>	191

Poskus opredelitve arhitekturnega razvoja palače Barbabianca v Kopru

TIM MAVRIČ

Navajeni smo razmišljati o baročni arhitekturi, ki nastane po jasnem vnaprejšnjem načrtu, na nepozidanem zemljišču in z namenom doseganja učinka monumentalnosti in teatraličnosti. Gre torej za sledenje jasnim vizualnim in doživljajskim prioritetam, velikokrat ne glede na predhodno obstoječ grajeni prostor, ki se mora umikati novim posegom. V gosto pozidanih mestih so bile prostorske možnosti za to omejene, določeno omejitev pa je predstavljal tudi finančni vložek, ki so ga taki posegi zahtevali. Tako kot večina tedanjih evropskih mest so se tudi mesta beneškega kroga soočala s temi omejitvami, obenem pa so težko opustila svojo specifično tradicijo urbanega razvoja s pomočjo postopne »agregativne« rasti stavb¹ na urbanih parcelah, ki je tesno zaznamovala beneško mestno stavbarstvo ter pripomogla h genezi značilne zasnove beneške meščanske palače, ki jo prepoznamo tako po oblikovanju pročelij kot tudi po značilnem tlorisu in funkcionalni razporeditvi prostorov.² Baročne značilnosti beneških meščanskih palač prepoznamo pretežno v modeliranju posameznih stavbnih členov in po večjem oblikovnem poudarku osrednje stavbne osi pročelja, sicer pa stavbne zasnove s tlorisi vred ostajajo pretežno

¹ Pojem »agregativnost« uporabi Neža Čebtron Lipovec in Katharina Zanier v svoji obravnavi stavbne zgodovine palače Tiepolo-Gravisi v Kopru. Razložen je kot »sistematično spajanje in združevanje obstoječih struktur« Neža ČEBTRON LIPOVEC – Katharina ZANIER, Hipoteze o genezi in razvoju nekdanje palače Tiepolo-Gravisi v Kopru, *Palača Tiepolo-Gravisi v Kopru, odstiranje mestne zgodovine* (edd. Aleksander Panjek – Urška Železnik), Koper 2015, p. 142. Sicer so ta pojav opisovali že predhodni raziskovalci urbanega razvoja Benetk, najbolj znamenito študijo sta prispevala Gianfranco Caniggia in Paolo Maretto. Paolo MARETTO – Gianfranco CANIGGIA, *La Casa Veneziana. Nella storia della città dalle origini all'ottocento*, Venezia 1986.

² Gre za značilno tlorisno shemo beneških palač z osrednjim salonom, ki sega od sprednje do zadnje fasade, ter večjim številom manjših sob, ki so nanizane ob njem. V utilitarnih pritličjih gre za vhodno vežo (*andron*) s sosednjimi gospodarskimi prostori, v rezidencialnih nadstropjih pa za osrednji salon (*portego*) s stanovanjskimi prostori. Osrednje stopnišče običajno povezuje vhodno vežo v pritličju s osrednjim salonom v nadstropju. Peter LAURITZEN – Alexander ZIELCKE, *Palaces of Venice*, Oxford 1978, pp. 3–34.

zveste omenjeni značilni beneški shemi.³ Ta je bila v Benetkah široko uveljavljena že v 15. stoletju, (v gotski slogovni preobleki), v Kopru pa so take meščanske palače začele nastajati šele od konca 16. stoletja naprej (Palači Belgramoni-Tacco in De Belli sta med prvimi takimi primeri)⁴ in jih lahko v toku geneze urbanega tkiva starega mestnega jedra predvsem povezujemo z barokom.⁵ Nekatere izmed njih jasno kažejo znake omenjene agregativne rasti, kar še posebej velja za palači Gravisi-Tiepolo (Kreljeva ul. 6)⁶ in Gravisi-Butorai (Ulica OF 10)⁷. Tak princip lahko zasledimo tudi pri stavbnem razvoju palače Barbabianca (Čevljarska ulica 17), ki ga bom poskusil orisati v nadaljevanju. Palača je bila že omenjena v več različnih pregledih,⁸ kjer je bila običajno tudi slogovno opredeljena in posledično datirana (Passian jo postavlja v 17. stoletje, Bernik pa v 18. stoletje), ni pa bila do sedaj deležna poglobljene raziskave na osnovi arhivskih virov.

Družina Barbabianca spada med slabše raziskane koprške plemiške družine. Raziskovanje njene preteklosti omogoča razmeroma bogata pisna zapuščina ohranjena znotraj fonda družine Gravisi, ki ga hrani Pokrajinski arhiv Koper.⁹ Družino Barbabianca lahko umestimo med t. i. novo plemstvo,¹⁰ saj se pojavi v Kopru šele v 16. stoletju, plemiški status pa dobi leta 1550 s sprejetjem v Mestni svet.¹¹ Od konca 16. stoletja do konca 18. stoletja lahko opredelimo sedem generacij dru-

³ MARETTO – CANIGGIA 1986, cit. n. 1, pp. 57–260.

⁴ Nace ŠUMI, *Arhitektura XVI. stoletja na Slovenskem*, Ljubljana 1966, pp. 161–162.

⁵ Neža ČEBRON LIPOVEC, Oris urbanega razvoja Kopra od Giacoma Fina do danes, *Koper. Urbana geneza* (ed. Deborah Rogoznica), Koper 2020, p. 228.

⁶ ČEBRON LIPOVEC – ZANIER 2015, cit. n. 1, pp. 141–172.

⁷ Nace ŠUMI, *Arhitektura XVII. stoletja na Slovenskem*, Ljubljana 1969, p. 121.

⁸ Emil SMOLE, *Urbanistični program Koper*, III, Ljubljana 1956, pp. 76, 147; Stane BERNIK, *Organizem slovenskih obmorskih mest. Koper, Izola, Piran*, Ljubljana 1968, p. 68; Matija MURKO, Palača in patricijska hiša v Kopru od romanike do baroka, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, n. v. IX, 1972, p. 40; Alessio PASSIAN, Palazzo Barbabianca detto »Camerale«, *Istria. Città maggiori. Capodistria, Parenzo, Pirano, Pola. Opere d'arte dal Medioevo all'Ottocento* (edd. Giuseppe Pavanello – Maria Walcher), Trieste 1999, pp. 141–142; Salvator ŽITKO, Plemiška družina Tiepolo ter njena palača v družbenem in kulturnem okolju beneškega Kopra, *Palača Tiepolo-Gravisi v Kopru. Odstiranje mestne zgodovine* (edd. Aleksander Panjek – Urška Železnik), Koper 2015, p. 92.

⁹ Pokrajinski arhiv Koper je leta 2012 izdal natančen popis in historiat fonda v monografski obliki. Zdenka BONIN – Deborah ROGOZNICA, *Rodbina Gravisi. Inventar fonda v pokrajinskem arhivu v Kopru, 1440–1933*, Koper 2012.

¹⁰ ŽITKO 2015, cit. n. 8, pp. 41–57, 69–71.

¹¹ Giovanni RADOSI, *Monumenta heraldica Iustinopolitana. Stemmi di rettori, di famiglie notabili, di vescovi e della città di Capodistria*, Rovigno – Trieste 2003, p. 54.

žine.¹² Med pomembnejše zgodnje predstavnike lahko uvrstimo brata Mattea in Girolama Barbabianco. Prvi je leta 1576 postal škof v Pulju,¹³ zaradi česar je skrb za družino in njeno premoženje pripadla drugemu. Girolamo Barbabianca je leta 1619 napisal oporoko, s katero je ustanovil trajen *fideikomis*¹⁴ nad svojim premoženjem.¹⁵ Vanj je vključil večino svojih posesti: svojo hišo ob Čevljarski ulici v Koprju, osrednjo družinsko podeželsko posest v predelu Šantoma, več drugih manjših objektov po mestu ter številne kmetijske posesti in solna polja v Koprskih solinah. Posebej je določil, da dobrin iz fideikomisa ne more dedovati in uživati tisti izmed njegovih potomcev, ki bo dedoval posest ženinega sorodnika Maria Angelinija, katere obseg pa ni opisan v oporoki.¹⁶

Posest se je prenesla skozi dve generaciji z enim samim moškim dedičem, sporen trenutek pa je nastal sredi 17. stoletja, ko so se po smrti Girolamovega vnuka Giovannija Andree morali za upravljanje fideikomisa dogovoriti njegovi sinovi: Girolamo (1597–1676), Giacomo (1600–1676), Cesare in Mario (1615–1679).¹⁷ Med letoma 1645 in 1647 se je med njimi vnela vrsta pravnih sporov glede dedovanja. Zaključili so se z razsodbo, ki je dodelila fideikomis trem starejšim bratom, mlajši Mario, ki je podedoval posest, prvotno pripadajočo družini Angelini, pa je bil iz uživanja fideikomisa izključen.¹⁸ Na tak način sta nastali dve veji družine z ločnim premoženjem.

¹² Pokrajinski arhiv Koper (PAK), SI_PAK_KP_0229, Rodbina Gravis, šk. 32; PAK, SI_PAK/0299/016/004/001, Zapuščinski zahtevek dedinj Elisabette Barbabianca proti družini Gravis za pridobitev dediščine družine Barbabianca 1801–1802; Za detajlno razdelavo družinske genealogije glej: Tim MAVRIČ, *Stavbni fond družine Barbabianca v Koprju*, Ljubljana 2017 (magistrsko delo, Univerza v Ljubljani, tipkopis), p. 151, tab. 8.

¹³ RADOSSI 2003, cit. n. 11, p. 54.

¹⁴ Gre za volilu podoben institut iz rimskega prava, ki oporočitelju omogoča oblikovanje zaključenega in nedeljivega fonda premoženja, ki se mora v celoti predati izbranemu nasledniku ali naslednikom – fideikomisarjem. Marijan PAVČNIK et. al., s. v. Fideikomis, *Leksikon cankarjeve založbe. Pravo* (ed. Bronislava Aubelj), Ljubljana 2003, p. 92.

¹⁵ PAK, SI_PAK_KP_0229, Rodbina Gravis, šk. 32; PAK, SI_PAK/0229/015, Testamenti in drugi dokumenti, ki se nanašajo na poslednjo voljo 1661–1872, Tiskani dokumenti s prepisi oporok in sodnih odločb o dedovanju 1619–1710.

¹⁶ PAK, SI_PAK_KP_0229, Rodbina Gravis, šk. 32; PAK, SI_PAK/0229/015, Testamenti in drugi dokumenti, ki se nanašajo na poslednjo voljo 1661–1872, Tiskani dokumenti s prepisi oporok in sodnih odločb o dedovanju 1619–1710.

¹⁷ Škofjski arhiv Koper (ŠAK), Zbirka matičnih knjig, Matična mrliška knjiga župnije Koper 1657–1689.

¹⁸ PAK, SI_PAK_KP_0229, Rodbina Gravis, šk. 32; PAK, SI_PAK/0229/015, Testamenti in drugi dokumenti, ki se nanašajo na poslednjo voljo 1661–1872, Tiskani dokumenti s prepisi oporok in sodnih odločb o dedovanju 1619–1710.

Prvo vejo družine (uživalko fidejkomisa) je nadaljeval zgolj starejši brat Girolamo, ostala dva pa sta umrla brez potomcev. Vse tri brate je preživel le njegov sin Giacomo, ki se mu v zakonu z Giustino Tiepolo rodi zgolj hči Elisabetta. Sam je umrl leta 1710, pred tem je imenoval ženo in 13-mesečno hčer za svoji dedinji. Dedinji pa v skladu z oporoko Girolama Barbabianca iz 1619 nista mogli dedovati družinskega fidejkomisa, saj je bilo to pridržano le za moške člane družine. Posledično je druga veja družine uspela obe prisilno izseliti in se polastiti njunih posesti.¹⁹ Giustina Tiepolo se je s hčerko odselila v Benetke, njuni potomci pa so družino Gravis-Barbabanca sodno preganjali še tja do začetka 19. stoletja.²⁰

Drugo vejo družine je nadaljeval Mario Barbabianca, ki se je leta 1639 poročil za Ariadeno Scampicchio,²¹ predstavnico ugledne plemiške družine iz Labina. Skupaj sta imela osem sinov in eno hčer, kar je najobširnejše moško potomstvo v zgodovini družine. Očeta je preživelo šest sinov, od katerih sta dva umrla mlada in brez potomcev. Potomce sta imela le Giovanni Andrea (1644–1695) in Cesare (1661–1726), Mattio (1648–1717) in Antonio (1655–1720) pa jih nista imela kljub višji doseženi starosti.²² V naslednji generaciji sta tako družino nadaljevala sinova Giovannija Andrea, Anteo (1688–1753) in Francesco (1695–1753), ter Cesarejev sin Mario (1694–1754).²³ Poroka med Antejevo hčerjo Chiaro in velikim razsvetljenjem Girolamom Gravisijem je omogočila prenos celotnega družinskega posestva na družino Gravis, potem ko je moška linija družine Barbabianca izumrla v drugi polovici 18. stoletja.²⁴

¹⁹ PAK, SI_PAK_KP_0229, Rodbina Gravis, šk. 32; PAK, SI_PAK/0229/015, Testamenti in drugi dokumenti, ki se nanašajo na poslednjo voljo 1661–1872, Tiskani dokumenti s prepisi oporok in sodnih odločb o dedovanju 1619–1710; PAK, SI_PAK_0229, Rodbina Gravis, šk. 35, Dogovori in sodni spori o dedovanju, SI_PAK/0299/016/004/001, Zapuščinski zahtevek dedinj Elisabette Barbabianca proti družini Gravis za pridobitev dediščine družine Barbabianca 1801–1802.

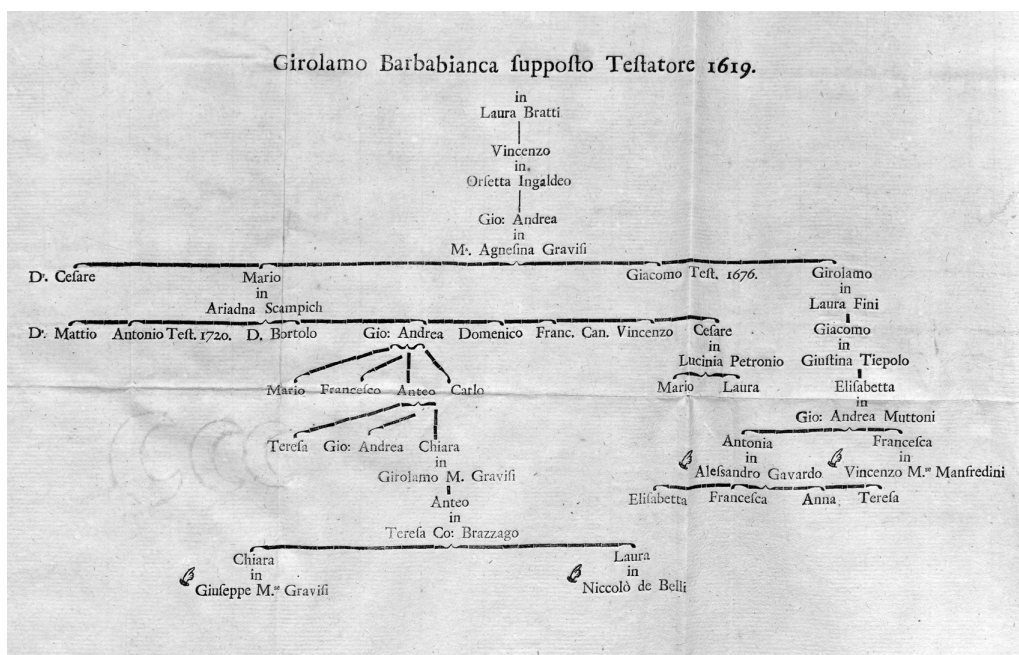
²⁰ PAK, SI_PAK_KP_0229, Rodbina Gravis, šk. 32; PAK, SI_PAK/0299/016/004/001, Zapuščinski zahtevek dedinj Elisabette Barbabianca proti družini Gravis za pridobitev dediščine družine Barbabianca 1801–1802.

²¹ PAK, SI_PAK_KP_0229, Rodbina Gravis, šk. 31; PAK, SI_PAK/0299/014, Poročne pogodbe članov rodbin Gravis, Barbabianca in Bocchina 1574–1871, Poročna pogodba med Ariadeno Scampicchio in Mariem Barbabianco 1639.

²² ŠAK, Zbirka matičnih knjig, Matična mrliška knjiga župnije Koper 1689–1708; ŠAK, Zbirka matičnih knjig, Matična mrliška knjiga župnije Koper 1708–1739; PAK, SI_PAK_KP_0229, Rodbina Gravis, šk. 32; PAK, SI_PAK/0299/016/004/001, Zapuščinski zahtevek dedinj Elisabette Barbabianca proti družini Gravis za pridobitev dediščine družine Barbabianca 1801–1802; cf. MAVRIČ 2017, cit. n. 12, p. 151, tab. 8.

²³ ŠAK, Zbirka matičnih knjig, Matična mrliška knjiga župnije Koper 1740–1772.

²⁴ BONIN – ROGOZNICA 2012, cit. n. 9, p. 15.

1. Geneološko drevo družine Barbabianca iz leta 1801

Kot palačo družine Barbabianca običajno označujemo stavbo na naslovu Čevljarska ulica 17, ki na pročelju nosi grb družine. Baročno oblikovano pročelje s polkrožnim portalom, triforo v prvem nadstropju in z volutama dopolnjenim frčadnim oknom zapira zaključek slepe ulice, ki se odcepi pravokotno od Čevljarske ulice proti vzhodu. Za to slepo ulico je ohranjeno staro ljudsko poimenovanje *Cal-
le della Cameral*²⁵ ali *Calle Barbabianca*.²⁶ Kljub temu grb družine najdemo tudi

²⁵ *Cameral* je ljudsko poimenovanje palače Barbabianca, nanaša pa se na govorico, da naj bi v stavbi delovala beneška davčna pisarna (*camera fiscale*). Ni pisnih virov, ki bi to neposredno dokazovali, obstaja pa nekaj indicev. Teresa Fortunata Barbabianca (1716–1795), sestra Chiare Gravisi-Barbabianca, je bila zadnja članica družine živeča v palači. V oporoki je svoje imetje zapustila grofu Francescu del Taccu. Družini Gravisi in Tacco sta se tako še leta pravdali za prevzem posesti družine Barbabianca. Spor je bil rešen šele med letoma 1814–1815 v korist družine Gravisi. Francesco del Tacco je v drugi polovici 18. stoletja opravljal dolžnosti beneškega davčnega komornika (PAK, SI_PAK_KP 0229, Rodbina Gravisi, šk. 32; PAK, SI_PAK/0229/015, Testamenti in drugi dokumenti, ki se nanašajo na poslednjo voljo 1661–1872, Oporoka Terese Fortunata Barbabianca 1782; PAK, SI_PAK_KP 0229, Rodbina Gravisi, šk. 33, Dogovori in sodni spori o dedovanju; PAK, SI_PAK/0299/016/002, Dogovori za dediščino družine Barbabianca 1728–1769; PAK, SI_PAK/0299/006/00004 Dogovor z grofom Taccom o dediščini Barbabianca 1782–1815; Darko DAROVEC, *Davki nam pijejo kri. Gospodarstvo severozahodne Istre v novem veku v luči beneške davčne politike*, Koper 2004, p. 210). Za natančnejšo obravnavo vloge Francesca del Tacca v dediščini Barbabianca glej MAVRIČ 2017, cit. n. 12, pp. 38–41.

²⁶ Alberto CERNAZ, *Le vie di Capodistria, La Città. Foglio della comunità italiana di Capodistria*, XIII/26, 2008, p. 10.

na baročnem pravokotnem portalu sosednje stavbe na naslovu Čevljarska ulica 15. Grb družine najdemo tudi na stavbi na naslovu Ulica OF 3, ki je znan kot palača Barbabianca-Kupelweiser²⁷ in se drži palače Barbabianca s svojo severno stranico. Podatki Franciscejskega katastra nam v letih njegovega nastanka (1819–1822) razkrivajo lastništvo družine Gravisi nad vsemi tremi objekti (parcele št. 530, 531 in 534) ter še nad nekaterimi sosednjimi stavbami (parcele št. 529, 533, 532).²⁸ Ker vemo, da je družina Gravisi postala formalni lastnik posesti Barbabianca šele v začetku 19. stoletja,²⁹ lahko sklepamo, da je ta pridobila zaključen stavbni fond, ki je bil predhodno v lasti družine Barbabianca. Tri največje stavbe v njem so označene z družinskim grbom, manjše neoznačene stavbe se pa nanj navezujejo.³⁰ Stavbni fond družine Barbabianca se je tako raztezal med Čevljarsko ulico na zahodu, Ulico OF na jugu, Triglavsko ulico na severu ter nekdanjimi *Orti grandi*³¹ na vzhodu.

Pred analizo razvoja palače Barbabianca moramo nujno opredeliti zgodovinsko vlogo stavbe na naslovu Čevljarska ulica 15. Pomemben vir za njeno preučevanje je seznam nakupov družinskih nepremičnin, ki izvira iz leta 1761.³² Tretje poglavje popisa je namenjeno popisu nepremičnin združenih v okviru družinskega fidejkomisa. Prvi vnos navaja hišo ob Čevljarski ulici, katere del je bil kupljen leta

²⁷ Natančne opise grbov družine dobimo v monografiji *Monumenta Heraldica Iustinopolitana*. RADOSI 2003, cit. n. 11, pp. 53–54.

²⁸ Archivio di stato di Trieste (AS-TS), Catasto di Trieste (fond), Mappe del catasto franceschino 1819–1820, Distretto di Capodistria, Comune di Capodistria, a.e. 78.b.01 (katastrska mapa občine Koper), foglio 1, sezione 1; AS-TS, Catasto di Trieste (fond), Elaborati del catasto franceschino, Distretto di Capodistria, Comune di Capodistria, a.e. 113.04 [indeks gradbenih parcel], parcele št. 526–536.

²⁹ PAK, SI_PAK_KP_0229, Rodbina Gravisi, šk. 33, Dogovori in sodni spori o dedovanju; PAK, SI_PAK/0299/016/002, Dogovori za dediščino družine Barbabianca 1728–1769; PAK, SI_PAK/0299/006/00004 Dogovor z grofom Taccom o dediščini Barbabianca 1782–1815. Za natančnejšo obravnavo razrešitve spora med družinama Tacco in Gravisi glede dediščine Barbabianca glej MAVRIČ 2017, cit. n. 12, p. 41.

³⁰ Tri večje stavbe so v elaboratih franciscejskega katastra opredeljene kot stanovanjske hiše z dvorišči, ki se oddajajo v najem (*casa d'affitto*). V najem se je oddajala tudi stavba na parceli št. 533, ki na naslovu Čevljarska ulica 21 obstaja še danes, vendar gre za neprimerljivo bolj skromno arhitekturo. Preostali dve stavbi sta opisani kot pritlično skladišče in pritlična rustikalna hiša. AS-TS, Catasto di Trieste, Elaborati del catasto franceschino, Distretto di Capodistria, Comune di Capodistria, a.e. 113.04 [indeks gradbenih parcel], parcele št. 526–536.

³¹ Šlo je za kompleks velikih vrtov med nekdanjima palačama Barbabianca in Gravisi na zahodu in vzhodu, ter škofijsko palačo na severu. Na jugu je bilo območje zamejeno z ulico OF, ki je predhodno nosila ime *Via degli Orti Grandi*. CERNAZ 2008, cit. n. 26, p. 45.

³² PAK, SI_PAK_KP_0229, Rodbina Gravisi, šk. 33, Dogovori in sodni spori o dedovanju; PAK, SI_PAK/0299/016/003, Dogovori o dedovanju in delitvi premoženja družine Gravisi 1778–1873, a.e. 1, Seznam kupljenih nepremičnin in prihodkov od pravnih in livelov 1650–1761.

2. Vhodni portal hiše Barbabianca (Čevljarska ulica 15)

1599.³³ Opisana je tudi njena natančna lega: na zahodu Čevljarska ulica, na vzhodu »casa libera«, na severu ulica s hišo družine Bonzi in na jugu ulica, na kateri je bila tudi ena izmed stranic cerkve sv. Krištofa.³⁴ Od vseh stavb v prej opisanem kareju ima le stavba na Čevljarski ulici 15 tako lego, saj je ta na zahodni strani neposredno ob Čevljarski ulici, na severu in jugu je omejena z ulicama, ki se od Čevljarske ulice odcepita, na vzhodu pa jo omeji sama palača Barbabianca oz. »casa libera«. Dokument naprej našteva tudi seznam notranjih prostorov.³⁵ Ta se ujema s popisom inventarja hiše v lasti Giustine Tiepolo iz leta 1710, ki je nastal tik preden so si njeno domovanje prilastili sorodniki.³⁶ Oba seznama se v grobem ujema tudi s tlorisno shemo hiše.³⁷ Najbolj izrazita značilnost, ki je vsem trem virom skupna, je prisotnost malega prostora v medetaži, ki je dostopen zgolj s stopnišča v notranjosti stavbe (v virih se omenja kot *Mezzado*, *Mezzadino* ali *Camerin vicino alla scala*). Sosednja palača Barbabianca medetaže namreč nima. Lahko torej zaključimo, da je ravno stavba na naslovu Čevljarska ulica 15 prvotna hiša družine Barbabianca, ki jo je Girolamo Barbabianca leta 1619 vključil v svoj fidejkomis in v posest katere so najverjetneje prišli že v 16. stoletju, najkasneje v času pridobitve statusa mestnih plemičev.

Na podlagi gornjega opisa lahko natančno ugotovimo tudi lokacijo nekdanje cerkve sv. Krištofa. S cerkvijo je bila zagotovo povezana že bratovščina sv. Krištofa (prvič izpričana leta 1558),³⁸ prvi pa jo omenja veronski škof Agostino Valier v poročilu svojega obiska iz leta 1580.³⁹ Giacomo Fino jo leta 1619 vriše na svoj načrt

³³ Ta je spoj vsaj treh različnih starejših struktur. Ni jasno, katera naj bi bila priključena leta 1599. Rada VIDIC, *Načrt za vknjižbo etažne lastnine. Čevljarska ulica 15, Koper*, Koper 1986 (tipkopis), pp. 10–20.

³⁴ V izvirniku *Casa in Calegaria contigua alla casa libera, confina a Levante con detta, a mezzodi con Cale promiscua sopra La quale e un lato della Chiesa di S. Cristoforo, a Ponente La Calegaria et a Tramontana Cale promiscua con Le Case de signori Bonzi* (PAK, SI_PAK KP 0229, Rodbina Gravisi, šk. 33, Dogovori in sodni spori o dedovanju; PAK, SI_PAK/0299/016/003, Dogovori o dedovanju in delitvi premoženja družine Gravisi 1778–1873, a.e. 1, Seznam kupljenih nepremičnin in prihodkov od pravnih in livelov 1650–1761).

³⁵ PAK, SI_PAK KP 0229, Rodbina Gravisi, šk. 33, Dogovori in sodni spori o dedovanju; PAK, SI_PAK/0299/016/003, Dogovori o dedovanju in delitvi premoženja družine Gravisi 1778–1873, a.e. 1, Seznam kupljenih nepremičnin in prihodkov od pravnih in livelov 1650–1761.

³⁶ PAK, SI_PAK KP 0229, Rodbina Gravisi, šk. 21, SI_PAK/0299/009-003_00001, Prepis popisa premoženja Giacoma Barbabianca iz leta 1710.

³⁷ VIDIC 1986, cit. n. 33, pp. 10–20.

³⁸ Zdenka BONIN, *Bratovščine v severozahodni Istri v obdobju Beneške republike*, Koper 2011, p. 95.

³⁹ Ana LAVRIČ, *Vizitacijsko poročilo Agostina Valiera o koprski škofiji iz leta 1579*, Ljubljana 1986, p. 68.

3. Pročelje palače Barbabianca (Čevljarska ulica 17)

kot manjšo cerkev pravokotnega tlorisa na vzhodni strani Čevljarske ulice, približno na sredini med severnim izhodiščem ulice in križiščem z Ulico OF.⁴⁰ Na podlagi Finove upodobitve lahko jasno slutimo usmeritev zahod-vzhod s pročeljem ob Čevljarski ulici. Vir iz prejšnjega odstavka nam razlaga, da je hiša družine Barbabianca na jugu mejila na ulico, ob kateri je bila tudi stranica cerkve sv. Krištofa.⁴¹ To nam omogoči njeno natančno lociranje, saj obstaja zgolj ena parcela, ki ustreza opisu. Na franciscejskem katastru je to parcela št. 532, ki meji s krajšo zahodno fasado na Čevljarsko ulico in daljšo severno na *Calle Barbabianca*, ostali dve fasadi pa sta v stiku z ostalimi stavbami, ki so bile v lasti Giuseppeja Gravisija.⁴² Na ohranjenost cerkvene arhitekturne zasnove nakazuje tudi funkcija skladišča.⁴³ Danes je na tem mestu enonadstropna sodobnejše predelana stavba, ki je v pritličju некоč gostila trgovino Poster.

Nazadnje je del fonda tudi palača Barbabianca-Kupelwieser. Gre za stavbo približno pravokotnega tlorisa z baročno oblikovanim pročeljem ob Ulici OF. Ta ima polkrožni portal in triforo v prvem nadstropju. Okna so razporejena v štiri osi in okrašena s kartušami na spodnji strani, podoben pojav srečamo tudi na palači Gravisija-Barbabianca (Gallusova ulica 2, danes sedež Glasbene šole Koper, datirana v leto 1710 z napisom na pročelju). Popis nepremičnin iz leta 1761 omenja del palače Barbabianca, ki je bil kupljen 25. junija 1690 in bil v lasti Cesareja Barbabiance (1661–1726).⁴⁴ Drugje v pisnih virih stavba ni omenjena. Ugibamo lahko, da je ta palača nastala v poznem 17. ali zgodnjem 18. stoletju kot domovanje družine Cesareja Barbabiance, njegova nečaka Anteo in Francesco pa sta si razdelila ostali dve hiši. Povezava stavbe z bogato avstrijsko družino Kupelwieser tudi ni povsem razvozlana.⁴⁵

⁴⁰ Salvator ŽITKO, *Koper na načrtu Giacoma Fina iz 1609*, Koper 2009, p. 18.

⁴¹ PAK, SI_PAK KP 0229, Rodbina Gravisij, šk. 33, Dogovori in sodni spori o dedovanju; PAK, SI_PAK/0299/016/003, Dogovori o dedovanju in delitvi premoženja družine Gravisij 1778–1873, a.e. 1, Seznam kupljenih nepremičnin in prihodkov od pravn in livelov 1650–1761.

⁴² AS-TS, Catasto di Trieste (fond), Mappe del catasto franceschino 1819–1820, Distretto di Capodistria, Comune di Capodistria, a.e. 78.b.01 [katastrska mapa občine Koper], foglio 1, sezione 1.

⁴³ AS-TS, Catasto di Trieste (fond), Elaborati del catasto franceschino, Distretto di Capodistria, Comune di Capodistria, a.e. 113.04 [indeks gradbenih parcel], parcele št. 526–536.

⁴⁴ Gre za zadnji zapis v seznamu, ki ga obravnavamo v nadaljevanju (transkripcija v prilogi 1). PAK, SI_PAK KP 0229, Rodbina Gravisij, šk. 33, Dogovori in sodni spori o dedovanju; PAK, SI_PAK/0299/016/003, Dogovori o dedovanju in delitvi premoženja družine Gravisij 1778–1873, a.e. 1, Seznam kupljenih nepremičnin in prihodkov od pravn in livelov 1650–1761.

⁴⁵ Indic nam lahko nudi Koprčanka Elda Lonzar, ki se je leta 1919 poročila s Karlom Kupelwieserjem, sinom industrialca in tedanjega lastnika Brionskega otočja Paula Kupelwieserja. Družina Gravisij je zagotovo Kupelwieserjem prodala palačo, vendar najverjetneje šele v obdobju med svetovnima vojnama. Paul KUPELWIESER, *Iz sjećanja starog Austrijanca*, Pula 2005, p. 11.

4. Osrednje stopnišče palače Barbabianca

Palača Barbabianca ima zelo kompleksno tlorisno zgradbo.⁴⁶ V grobem jo lahko razdelimo na štiri različne trakte, ki jih ločimo po različnih višinah in usmeritvah strešin. Tako lahko identificiramo severovzhodni, severni, osrednji in južni trakt. Severovzhodni trakt je enostavna trocelična struktura, usmerjena v smeri sever-jug. V njegovem pritličju je ponekod ohranjena zidava iz pravilnih pravokotnih klesancev peščenjaka, kar nakazuje njegov srednjeveški izvor, nadstropje je pa večinoma nepravilno grajeno in zato najverjetneje kasnejše.⁴⁷ Pritličje tega trakta je predrto z ločnimi odprtinami, ki vodijo v vrtno ložo iz opeke. Ta je prislonjena na južno fasado severnega trakta, se proti jugu odpira s tremi ločnimi odprtinami in na vrhu ima teraso.

Na zahodni strani se na severozahodnega naveže severni trakt, ki je dvocelična struktura, razporejena v smeri vzhod-zahod, pri čemer se pravilno razporeja ob Triglavski ulici in tvori njeno južno stranico. Obe celici sta tudi ločeni z blago zaznavno cezuro v zidavi severne ulične fasade, imata tudi vsaka svoj ločen vhod v pritličju ter drugačna strešna venca. Ustvarja se vizualni učinek dveh ločenih hiš. Sledovi pravilne zidave tudi tu nakazujejo na srednjeveški izvor pritličja, česar pa v nadstropjih ne vidimo. Okna obeh nadstropij so bila v eni izmed kasnejših gradbenih faz oblikovno poenotena. Severni trakt se naveže na Čevljarsko ulico 15, ki oblikuje preostanek južne stranice Triglavske ulice. Ker je tudi ta objekt spoj več starejših delov, se ustvarja na južni stranici Triglavske ulice vtis, da imamo opravka z nizom srednjeveških hiš. V resnici gre za dve ločeni notranje povezani stavbi.

Na severni trakt se z jugozahodne strani navezuje osrednji trakt, ki nosi pročelje ter vsebuje vhodno vežo in stopnišče. Tlorisno tudi ta ni enoten. Sestavljata ga vsaj dve ločeni enoti, ki sta najbolj prepoznavni v tlorisu pritličja. Vzhodni pas treh celic (dve sta v pritličju tudi obokani) predstavlja ločeno strukturo od zahodnega pasu celic, kjer lahko razpoznamo zametek značilne zasnove beneških palač z vhodno vežo, osrednjo dvorano nad njo in njunim povezovalnim in hkrati osrednjim stopniščem.⁴⁸ Tu je največ baročno oblikovanih stavbnih členov (pročelje na zunanosti, v notranosti pa še ločna odprtina stopnišča in pravokotna portala v vhodni veži). Oba dela sta ločena z zelo ostro cezuro v zidavi južne fasade trak-

⁴⁶ Rada VIDIC, *Načrt za vknjižbo etažne lastnine. Čevljarska ulica 17 Koper*, Koper 1985 (tipkopis), pp. 2–4.

⁴⁷ Taka zidava se običajno povezuje z romanskim obdobjem, saj imamo v Kopru na tak način zidane stavbe opredeljene z romanskimi slogovnimi značilnostmi (obe rotundi, cerkev sv. Jakoba, Hiša Percauz ipd.) vendar ob pomanjkanju sistematičnega kataloga stavbnih členov in datacij večjega števila stavb s pisnimi viri tega ne moremo z gotovostjo trditi. Vsekakor je pa to tip zidave značilen za srednji vek, saj ga na renesančnih in baročnih stavbah skoraj ne zasledimo več.

⁴⁸ LAURITZEN – ZIELCKE 1978, cit. n. 2, pp. 23–34.

ta. Vzhodni del je zunanosti izpostavljen na vzhodu in deloma jugu, kjer zaznamo njegovo enotno zasnovo s pravilnimi fasadnimi osmi in enotno nepravilno zidavo iz peščenjaka v pritličju in obeh nadstropjih.

Na jugozahodnem vogalu se na osrednji trakt navezuje še južni trakt, ki je tudi heterogeno zgrajen. Na zahodni strani imamo dolgo podolgovato celico, usmerjeno v smeri sever-jug, ki se s svojo ožjo fasado stiska med fasado palače in nekdanjo cerkvijo v Calle Barbabianca. Njena posebnost je jasno zaznaven zobat opečnat strešni napušč, ki se običajno povezuje z gradbeništvom poznega srednjega veka.⁴⁹ Na njo se na vzhodu spaja še ena podobna celica, ki jo zaradi vraščenosti v stavbno tkivo težko opredelimo. Enonadstropni celici imata skupno streho, potekajočo v smeri sever-jug. Nanju se naveže še en enocelični in enonadstropni prizidek, zaznamovan z veliko strukturo notranjega ognjišča, ki je vidna na severni fasadi. Prizidek južnega trakta je nižji in ima streho usmerjeno v smeri vzhod-zahod.

Zapletena sestava palače nakazuje na vrsto starejših stavbnih enot, kasneje povezanih v celoto. Dinamiko te »agregativne rasti« lahko skušamo pojasniti prek pisnih virov. Čevljarska ulica 15 je bila vključena v fidejkomis in po letu 1647 prešla v roke Girolama, Giacoma in Cesareja Barbabianca. Na dlani se nam tako ponuja razlaga o razvoju palače Barbabianca kot domovanju Maria Barbabianca (1615–1679) in njegove številčne družine. Nastajanje palače nam osvetli popis nakupov nepremičnin iz leta 1761. Prvo poglavje popisa navaja nepremičnine, ki niso bile del fidejkomisa, kar pomeni, da so bile pridobljene po njegovi ustanovitvi (1619). Prva stran navaja serijo nakupov nepremičnin oz. delov palače Barbabianca (*porzion di casa*) v kronološkem vrstnem redu, vključno z datumi nakupov, odgovornimi notarji ter ponekod tudi z informacijami o lokaciji.⁵⁰ V nadaljevanju bom poskusil posamezne nakupe povezati s stavbnimi enotami palače.

Prvi nakup se je odvil 10. oktobra 1625, pri čemer pa je bil objekt tega nakupa takoj (z isto pogodbo) oddan tudi v najem. Zaradi pravnega spora je bil najem prekinjen, hiša pa je bila predana v uporabo družini Barbabianca 25. aprila 1630.⁵¹

⁴⁹ V literaturi najdemo tudi izraz *cornicione in cotto a dente di sega* in se običajno povezuje z gotskim gradbeništvom. Gre za formo, ki jo v Istri srečamo le v Kopru. Prav zaradi te specifičnosti pa velja podobno kot z zidavo iz pravokotnih klesancev, namreč ne moremo obravnavati te forme kot zanesljivega indikatorja za datacijo stavbe. Miranda FERRARI – Anna ANTONIAZZO BOCCHINA, *Case gotico veneziane in Istria*, Trieste 1955, pp. 28–45.

⁵⁰ Prepis dokumenta se nahaja v prilogi. PAK, SI_PAK KP 0229, Rodbina Gravisi, šk. 33, Dogovori in sodni spori o dedovanju; PAK, SI_PAK/0299/016/003, Dogovori o dedovanju in delitvi premoženja družine Gravisi 1778–1873, a.e. 1, Seznam kupljenih nepremičnin in prihodkov od pravnih in livelov 1650–1761.

⁵¹ Glej n. 50.

V času nakupa te nepremičnine je bil Mario Barbabianca še otrok, pri njenem prevzemu pa najstnik, zaradi česar nakup še ni mogel imeti neposredne veze z razdelitvijo premoženja po letu 1647. Opravil ga je najverjetneje njegov oče Giovanni Andrea, ko je bilo še njihovo glavno prebivališče na Čevljarski ulici 15. Ker ni natančnejših informacij, smo tu prepuščeni ugibanju. Domnevamo lahko, da je ta nakup smiselno nadaljevanje širjenja družinskih posesti vzdolž Triglavske ulice proti vzhodu, torej za nakup dveh hiš, ki sta bili kasneje združeni v severni trakt. Šlo je za stavbi, ki sta takrat zagotovo že stali in bili tudi povezani v ulični niz s tedaj edino hišo v posesti družine. Obravnavali bi ju lahko kot najbolj logično prvo odločitev za širitev posesti.

Naslednji nakup je sledil 25. avgusta 1638.⁵² Tudi tu nam zapis ne osvetli lokacije, zaradi česar smo prepuščeni domnevam. Zanimivo je časovno ujemanje s poroko Maria Barbabianca in Ariadene Scampicchio; njuna poročna pogodba je bila podpisana 3. novembra 1639.⁵³ Domnevali bi lahko, da je bil nakup namenjen zagotovitvi primerne bivališča mladoporočencema, za kar je najverjetneje moral poskrbeti ženinov oče. Če še naprej sledimo predhodno opisani prostorski logiki širjenja družinskih posesti, lahko ta nakup povežemo le z dvonadstropnim novoveškimi objektom, ki je vsebovan v vzhodnem delu osrednjega trakta. Ta se namreč neposredno navezuje na severni trakt z južne strani. Ob odsotnosti slogovnih označevalcev stavbo težko datiramo, kljub temu pa prepoznamo razmeroma kakovostno zasnovano in grajeno meščansko hišo. Ta bi lahko bila primerno domovanje mladoporočencev, izvirajočih iz dveh bogatih družin, zagotovo pa primernejša od stavbnih enot, ki sestavljata severni trakt.

Tretja pridobitev nepremičnine je nastopila 29. avgusta 1647, temelji pa na sodni odločbi, izdani 7. avgusta 1647. Postopek je namesto notarja vodil komunski kancelar.⁵⁴ Spet nimamo opisa lokacije in spet se srečamo s časovnim zaporedjem. Sodna odločba, ki je razdelila premoženje med brati Barbabianca je bila izdana maja 1647. Domnevamo lahko, da je Mario Barbabianca svoje brate skušal iztožiti za neke vrste odškodnino, s katero bi mu ti poplačali izključitev iz dedovanja družinskega fidejkomisa. Posledično lahko domnevamo o objek-

⁵² Glej n. 50.

⁵³ PAK, SI_PAK KP 0229, Rodbina Gravisi, šk. 31; PAK, SI_PAK/0299/014, Poročne pogodbe članov rodbin Gravisi, Barbabianca in Bocchina 1574–1871, Poročna pogodba med Ariadeno Scampicchio in Mariem Barbabianco 1639.

⁵⁴ PAK, SI_PAK KP 0229, Rodbina Gravisi, šk. 33, Dogovori in sodni spori o dedovanju; PAK, SI_PAK/0299/016/003, Dogovori o dedovanju in delitvi premoženja družine Gravisi 1778–1873, a.e. 1, Seznan kupljenih nepremičnin in prihodkov od pravnih in livelov 1650–1761.

tu v neposredni bližini prejšnjega, hkrati pa tudi v stiku s Čevljarsko ulico 15. Zanimiv je tudi razmak do naslednjega nakupa, ki se je zgodil le tri leta kasneje. Sklepamo lahko, da je pridobitev te nepremičnine omogočila lažje in hitrejšo načrtovanje širjenja družinske posesti v okolici. Najverjetnejši kandidat za opredelitev tega nakupa je prostor, kjer je bil kasneje postavljen baročni del palače, za katerega pa ni jasno, ali je bil prej pozidan ali nepozidan (dvorišče). Nepravilni severni zaključek baročnega predela nakazuje na prvo možnost vsaj na tem mestu.⁵⁵ Obstaja torej nekaj indicev, prek katerih lahko skušamo umestiti v prostor nakupe iz let 1625, 1638 in 1647, vendar se moramo v vseh primerih nanašati na najbolj zanesljivo domnevo, saj pisni viri ne ponujajo jasnih prostorskih določevalcev.

Naslednji nakup se je odvil leta 1650. Šlo je za del palače, ki je stal za cerkvijo sv. Krištofa.⁵⁶ Ta nakup lahko povežemo zgolj s starejšo srednjeveško hišo na zahodu južnega trakta. Naslednji in nakup nepremičnine je bil 26. septembra 1677, leta 1734 pa je bil od družine Gavardo odkupljen še manjši del, kjer zaradi majhne vrednosti ni sodeloval notar. Navedena je tudi prihodnja raba: na tem mestu so kasneje uredili novi hodnik, kuhinjo in malo dvorišče pod okni stopnišča.⁵⁷ V tem primeru gre lahko le za kuhinjski prizidek z dvoriščem med osrednjim in južnim traktom ter zagotovo še za vmesni povezovalni del južnega trakta, ki je edini element, v katerega lahko umestimo prostor hodnika. Pisni viri nam oblikovanje južnega trakta v glavnem pojasnijo.

Na koncu moramo raziskati še genezo severovzhodnega trakta. Ob pogledu na franciscejski kataster je na njegovem mestu stala parcela (št. 529), ki je bila ločena od parcele s preostankom palače (št. 530). Nakupa tega objekta zato ne bomo našli v prejšnjem seznamu, saj vse do začetka 19. stoletja ni veljal za sestavni del palače. Opis v elaboratih franciscejskega katastra opiše to stavbo kot rustikalno pritlično hišo.⁵⁸ Primerjava današnjega tlorisa s franciscejskim katastrom tudi razkrije odsotnost vrtno lože v prostoru med osrednjim, severnim in severovzhodnim trak-

⁵⁵ VIDIC 1985, cit. n. 46, pp. 2–4.

⁵⁶ PAK, SI_PAK KP 0229, Rodbina Gravisi, šk. 33, Dogovori in sodni spori o dedovanju; PAK, SI_PAK/0299/016/003, Dogovori o dedovanju in delitvi premoženja družine Gravisi 1778–1873, a.e. 1, Seznam kupljenih nepremičnin in prihodkov od pravnih in livelov 1650–1761.

⁵⁷ Glej n. 56.

⁵⁸ AS-TS, Catasto di Trieste (fond), Mappe del catasto franceschino 1819–1820, Distretto di Capodistria, Comune di Capodistria, a.e. 78.b.01 [katastrska mapa občine Koper], foglio 1, sezione 1; AS-TS, Catasto di Trieste, Elaborati del catasto franceschino, Distretto di Capodistria, Comune di Capodistria, a.e. 113.04 [indeks gradbenih parcel], parcele št. 526–536.

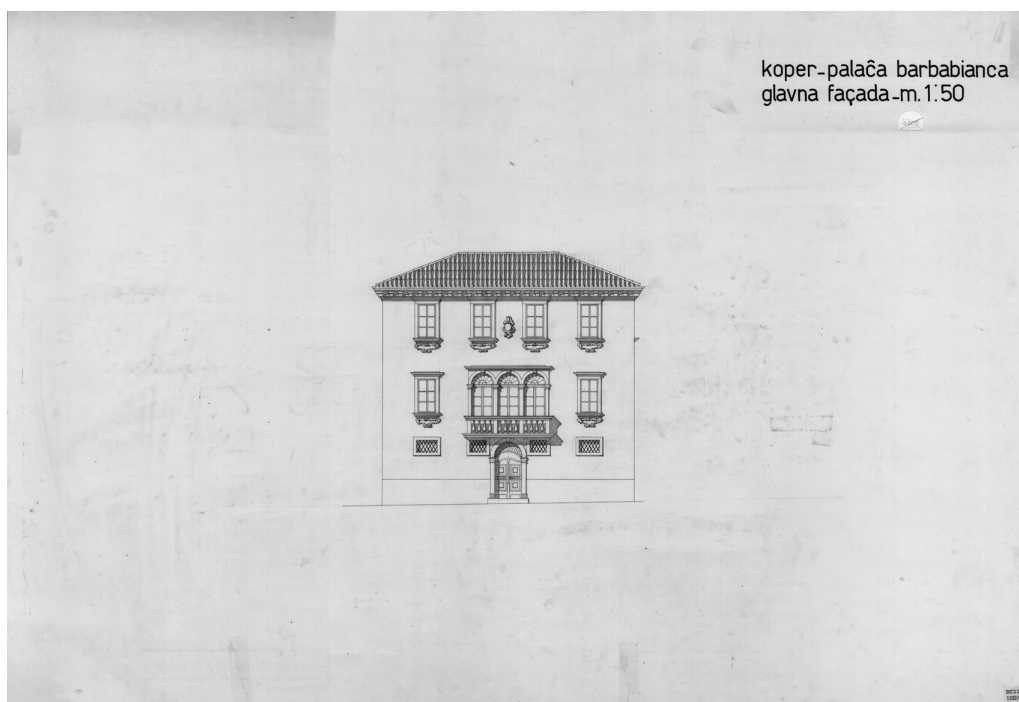
tom. Kot kaže, sta se nadzidava in predelava severovzhodnega trakta z izgradnjo vrtno lože zgodili nekje proti sredini ali zaključku 19. stoletja.

Pisni viri nam torej lahko pojasnijo postopek »agregiranja« posameznih stavbnih enot v celoto palače, nam pa le malo povejo o prvotnem nastanku teh enot. Za vsaj štiri izmed teh enot lahko izvore iščemo že v srednjem veku, vendar so vidni tudi znaki obsežnih kasnejših predelav. Glede na pisni vir lahko domnevamo o gradnji prizidka in hodnika v južnem traktu, vendar tudi tukaj prisotnost predhodno obstoječih struktur ni izključena. Edini predel palače, ki je zagotovo in v celoti nastal v času družine Barbabianca, je zahodni predel osrednjega trakta, ki kaže jasne znake baročne arhitekture. Ta ima dejansko vlogo nekakšne »plombe«, ki je bila umeščena v prostor med predhodno obstoječimi stavbami, zato da bi jih prostorsko povezala v enotno strukturo in hkrati podala novi palači element baročne monumentalnosti in teatraličnosti, saj je to učinek, s katerim je posamezna plemiška družina tudi izkazovala svoj status.

Če pogledamo natančneje prej opisani seznam nakupov nepremičnin skupaj s tlorisom palače Barbabianca, lahko poskusimo tudi oblikovati hipotezo o dataciji te baročne izgradnje.⁵⁹ Ob natančnem pregledu navezave osrednjega trakta na južni trakt, vidimo, da je bil baročni del med izgradnjo naslonjen na hišo, kupljeno v letu 1650. Smiselno je tako domnevati, da se je baročna izgradnja odvila po tem letu. Drugo dejstvo je, da baročni del jasno zasleduje značilen tloris beneških palač, vendar ga ne izpelje do konca. Popolna izpeljava bi zahtevala med stopniščem in prej omenjeno hišo še en pravilno in simetrično oblikovan salon, ki pa ga ni. Domnevamo, da je lahko razlog za to dejstvo, da tamkajšnje zemljišče (ali stavba) ob baročni gradnji, ni bilo še v lasti družine. Po tem sklepanju bi se baročna izgradnja morala odviti med letoma 1650 in 1677. To približno sovпада tudi z življenjem Maria Barbabianca, ki je umrl leta 1679. Tak scenarij je verjeten, ni pa edini možen, zaradi česar ta datacija ostaja na ravni hipoteze ob pomanjkanju jasnejših pisnih virov o gradnji.

Pomemben prispevek k osvetlitvi te hipoteze je lahko tudi slogovna primerjava pročelja palače Barbabianca s sorodnimi primeri v Benetkah, predvsem če se osredotočimo na primerjavo posameznih stavbnih členov. Polkrožni portal, zaključen z arhitravom ter v obločnih poljih in na podbojih okrašen z okroglimi polji (rozetami), je sicer forma, ki jo v različicah srečujemo že od začetka 16. stoletja, vendar njegovo zrelo obliko zasledimo v arhitekturi Baldassareja Longhene (1598–1682), npr. pri portalu Levantinske Sinagoge (Calle del Ghetto Vecchio), ki mu je pripisa-

⁵⁹ VIDIC 1985, cit. n. 46, pp. 2–4.

5. Fasada palače Barbabianca Kupperwieser

na.⁶⁰ Odmev te iste forme srečamo tudi pri kasnejših Longhenovih posnemovalcih, še posebej pri Alessandru Tremignonu (1635–1711), ki mu je pripisano oblikovanje tržnega pročelja palače Labia (Campo S. Geremia, kmalu po 1646).⁶¹ Tamkajšnji portal je (če odmislimo izrazita stranska pilastra) skoraj enak portalu palače Barbabianca – pri čemer je treba posebej opozoriti na ovala v obločnih poljih. Triforo palače Barbabianca lahko razumemo kot odmev centralno poudarjenih trifor, ki jih po opustitvi serlian uveljavi Longhena,⁶² kot lahko opazujemo na palačah Widmann na Rio S. Canciano (pred 1634),⁶³ Zane na Rio S. Agostin (1665–1666)⁶⁴ in Da Lezze na Fondamenta della Misericordia (1654)⁶⁵. Te se pojavljajo tudi pri nje-

⁶⁰ Elena BASSI, *Architettura del sei e settecento a Venezia*, Venezia 1962, pp. 116–120.

⁶¹ BASSI 1962, cit. n. 60, p. 236.

⁶² MARETTO – CANIGGIA 1986, cit. n. 1, p. 209.

⁶³ MARETTO – CANIGGIA 1986, cit. n. 1, p. 209; Bassi 1962, cit. n. 60, pp. 86–87.

⁶⁴ BASSI 1962, cit. n. 60, pp. 143–146; MARETTO – CANIGGIA 1986, cit. n. 1, p. 212.

⁶⁵ BASSI 1962, cit. n. 60, p. 136.

govih sledilcih in posnemovalcih, kot so Domenico Rossi (npr. palača Cavagnis na Rio della Tetta (1713))⁶⁶ in že omenjeni Alessandro Tremignon (palača Flangini-Fini na Canal Grande (kmalu po 1688) in že omenjena palača Labia).⁶⁷ Pri slednji srečamo na tržnem pročelju modelacijo balustrov, ki se zelo približa modelu s palače Barbabianca. Tretji oblikovni element je frčadno okno z velikima stranskima volutama, ki močno zaznamuje pojavnost palače Barbabianca. Voluti imata dva kvadrasta izrastka na vrhu, ki jih lahko vzporejamo s podstavki za kipe, ki krasi jo vsako izmed volut na kupoli cerkve S. Maria della Salute v Benetkah.⁶⁸ Tudi ta primerjava nas ponovno vodi k formam, ki jih je uporabljal Baldassarre Longhena. Sklenemo lahko, da se forme palače Barbabianca smiselno vključujejo v oblikovni jezik, ki so ga v drugi polovici 17. stoletja uporabljali Longhena in njegovi nasledniki. Še posebej bi bilo smiselno dalje raziskovati povezavo z delom Alessandra Tremignona, ki je bil s svojim delom prisoten tudi v Kopru. Med letoma 1669 in 1670 je namreč izdelal današnji oltar Žalostne Matere Božje v koprski stolnici,⁶⁹ kjer odzvanjajo nekateri elementi oblikovnega jezika s pročelja palače Barbabianca, še posebej ovala v obločnih poljih in voluti ob straneh.

Raziskava o genezi Palače Barbabianca je druga raziskava koprskih palač te vrste, po raziskavi o palači Tiepolo-Gravisi.⁷⁰ Oba primera sta pokazala, da v Kopru nimamo opravka le z baročnimi arhitekturnimi zasnovami načrtovanih na mestu predhodno porušениh stavb, temveč v veliki meri s poskusi združevanja in poenotenja predhodno obstoječih stavb. Ta proces je hkrati izražal težnjo po doseganju nekaterih prostorskih učinkov, značilnih za baročno arhitekturo. Podoben vzorec nadgrajevanja starejšega srednjeveškega urbanega tkiva v baročnem času bodo morda pokazale tudi raziskave drugih palač. Med obema primeroma srečamo tudi razlike. Palača Gravisi-Tiepolo je spoj stavb, ki so bile pravilno in pravokotno umeščene ob ulici, palača Barbabianca pa je nastala s povezavo več razpršenih stavb znotraj kareja prek centralnega skupnega jedra. Srečamo tudi drugačna modela agregiranja. Pri palači Gravisi-Tiepolo imamo parcele orientirane s krajšimi stranici na ulico, stavbe na njih pa se spajajo zaporedno s potekom ulice. Osrednji trakt palače Barbabianca pa ima daljšo stranico obrnjeno v javni prostor, nadzidava

⁶⁶ BASSI 1962, cit. n. 60, p. 218.

⁶⁷ BASSI 1962, cit. n. 60, pp. 236–238.

⁶⁸ BASSI 1962, cit. n. 60, pp. 90–108.

⁶⁹ Sara TURK, Baročni oltarji v Koprski stolnici in njihova provenienca, *Zbornik za umetnostno zgodovino*, n. v. LIII, 2017, pp. 105–108.

⁷⁰ ČEBRON LIPOVEC – ZANIER 2015, cit. n. 1; ŽITKO 2015, cit. n. 8.

pa je nastala v prostoru med to stranico in ulico.⁷¹ Opravka imamo torej z različnimi modalitetami razvoja urbanega tkiva v obdobju baroka, ki pa niso bile bistveno različne od tistih v preteklih obdobjih, saj so vedno temeljile na istih neizogibnih prostorskih principih. Ključna skupna značilnost teh pa je predvsem nadgradnja obstoječih stavb v nasprotju z gradnjo povsem novih struktur od temeljev naprej.

Viri ilustracij: © Pokrajinski arhiv Koper (1); Janez Mikuž, 1973 (2); © Zavod Republike Slovenije za varstvo kulturne dediščine (3); osebni arhiv avtorja (4); © Ministrstvo za kulturo, INDOK center, Nataša Šumi, 1971 (5)

⁷¹ Obe modaliteti opiše tudi Gianfranco Caniggia (MARETTO – CANIGGIA 1986, cit. n. 1, pp. 12–24).

Avtor se zahvaljuje Evropski komisiji za financiranje projekta InnoRenew CoE (Sporazum o dodelitvi sredstev št. 739574) v okviru programa Obzorje 2020 (H2020 WIDESPREAD-2-Teaming; #739574) in Republike Slovenije (Financiranje naložb Republike Slovenije in Evropske unije v okviru Evropskega sklada za regionalni razvoj). Avtor se zahvaljuje tudi dr. Renati Novak Klemenčič in dr. Heleni Seražin, ki sta bili mentorici pri magistrskem delu, na katerem temelji ta prispevek.

PRILOGA

Prepis prve strani dokumenta "Seznam kupljenih nepremičnin in prihodkov od pravnih in življenjskih 1650–1761", PAK, SI PAK KP 0229, Rodbina Gravisi, šk. 33, Dogovori in sodni spori o dedovanju, SI_PAK/0299/016/003, Dogovori o dedovanju in delitvi premoženja družine Gravisi 1778-1873, a.e. 1

[Naslov na zabrisanem in nečitljivem delu lista]

Porzione di da Casa acquistata con Ist.to 10 Xbre 1625 Nod.o sig.r Girolamo Zarotti, et illico data a livello con med.mo Istrom.to sopra che è nata sentenza, intromissione 29 Xbre 1628, e deliberaz.ne 4. Xbre 1629, a possesso dato 25 Aple 1630. in atti del sig.r Gia.mo Sereni Coad.r Pret.o

Altra porzion di d.a Casa pervenuta in vigor di sentenza 7 Ag.to 1647 negli atti del sig.r Gio: Battista Bello Canc.r di Comun, e possesso dato 29 Ag.to 1647 in atti del sig.r Bello sud.o Altra porzion di d.a Casa acquistata con Istrom.to 25. Ag.to 1638 Nod.o sig.r Zanetto Lugnan. Altra porzion di d.a Casa dietro la Chiesa di S.Cristof.o acquistata con Istrom.to 1650. Nod.o s.r. Antonio Belgramoni

Altra porzion di d.a Casa, ove poi si fabrico La Cucina, e parte del nuovo coridor, e cortesella sotto le Finestre delle scale acquistata con Is.to 26 sette 1677. Nod.o sig.r D.r Giulio Gavardo, con piccola porzion di d.o fondo acquistata l' anno 1734 per L. 86:16, che per il poco valore non si fece Is.to con La s.ra Zuanella v.a del sig.r Olivier Gavardo, e Figli.

Porzione di d.a Casa di rag.ne del sig.r Cesare Barbabianca q.m Mario acquistata con Istrom.to 25. Giugno 1690. Franca(zione) dell'agravio 7. Feb.o 1696. Tutto in at(ti) del sig.r D.r Giulio Gavardo.

Divenuta tutta la d.a Casa d mia spezial rag.ne per aver risarcito della sua porzione il sig.r Anteo mio Fratello con La Casa Contigua, ch' egli abita, a me liberamente Lasciata in Legato dal fu sig.r Antonio Barbabianca, mio Zio in suo Testam.to. Così in voce, et fede, senza che ne sia seguito Istrom.to

An Attempt to Define the Architectural Development of the Barbabianca Palace in Koper

SUMMARY

We tend to think about baroque architecture as newly built architectural projects intended to achieve the effects of monumentality and theatricality, often demolishing the pre-existing built environment. The dense urban environments of Venetian cities along the Adriatic coast often limited the possibilities for such projects, often giving priority to the “aggregative” growth of building structures, where new buildings were formed by connecting older adjacent ones and by filling in voids in between them. In the town of Koper, the Tiepolo-Gravisi palace is such an example and the first to be thoroughly examined. Most of the analysed documents show a similar development pattern for the Barbabianca palace. The Barbabianca family settled in Koper in the 16th century, being accepted among the urban nobility in 1550. From this moment on, we can define seven generations of the family living in Koper until the male line went extinct in the 18th century. One of the defining documents allowing the understanding of the accumulation and development of family property is the testament of Girolamo Barbabianca from 1619, with which he instituted a fideicommissum, which effectively divided the family’s property into two separate parts, inherited by the two separate branches of his heirs, resulting in the development of two separate dwelling units – today carrying the addresses of Čevljarska ulica 15 and 17. Both exhibit the family’s coat of arms carved in stone, but the building at Čevljarska 15 is less prominent and, besides the main portal, has few other signs that indicate the residence of a noble family. The building at Čevljarska 17 is commonly called the Barbabianca Palace, and it exhibits a richly ornate baroque facade that achieves a monumental effect by being squeezed at the end of a blind alley connected to Čevljarska street. The narrow and high facade actually hides a very large and complex building behind it, composed of four separate building volumes connected to form a single architectural whole. The various parts of the palace are surely older than the 17th century, with even some traces of medieval built structures in certain points. Archival documents revealed a series of property purchases dated 1625, 1638, 1647, 1650, and 1677, which can be reconnected to the different parts of the palace itself. From the comparison of the current built structure and the archival sources, a hypothesis is proposed: the purchased buildings, which can mostly be reconnected to the annexes of the building in the rear, were at a certain point connected with a baroque building project that filled up a former courtyard between them. This achieved the functional connection of all the separate small buildings into a single large one, while at the same time striving to achieve a baroque monumental effect and at least partially adhere to the traditional floor plan of the Venetian palace. The main baroque part thus does not bear just the main monumental facade, but it also forms an entrance hall, a stone staircase, and a

main hall in the first floor above the entrance hall. Considering the purchases of the connected buildings, this project could have been carried out between 1650 and 1677. The program of propriety purchases and this construction work largely coincide with the life of Mario Barbabianca (1615–1679).

Avtorji / Authors

DR. MATEJA BREŠČAK

Narodna galerija
Puharjeva ulica 9
SI-1000 Ljubljana
mateja_brescak@ng-slo.si

BRIGITA JENKO

Tomšičeva 3
SI-6310 Izola
brigita.jenko@guest.arnes.si

DOC. DR. STANKO KOKOLE

Oddelek za umetnostno zgodovino
Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani
Aškerčeva 2
SI-1000, Ljubljana
stanko.kokole@ff.uni-lj.si

IZR. PROF. DR. FRANCI LAZARINI

Oddelek za umetnostno zgodovino
Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru
Koroška cesta 160
SI-2000 Maribor
franci.lazarini@um.si

Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta
ZRC SAZU
Novi trg 2
SI-1000 Ljubljana
franci.lazarini@zrc-sazu.si

RED. PROF. DR. PREDRAG MARKOVIĆ

Odsjek za povijest umjetnosti
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3
HR-10000 Zagreb
pmarkovi999@gmail.com

TIM MAVRIČ, MAG.

Oddelek za aplikativno naravoslovje
Univerza na Primorskem
Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije
Glagoljaška 8
SI-6000 Koper
tim.mavric@famnit.upr.si

MATEVŽ REMŠKAR

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
Območna enota Ljubljana
Tržaška cesta 4
SI-1000 Ljubljana
matevz.remskar@zvkd.si
matevz.remskar@gmail.com

DOC. DR. IVANA TOMAS

Odsjek za povijest umjetnosti
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3
HR-10000 Zagreb
itomas@ffzg.hr

ASIST. DR. MIHA VALANT

Oddelek za umetnostno zgodovino
Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani
Aškerčeva 2
SI-1000, Ljubljana
miha.valant@ff.uni-lj.si

DR. TOMISLAV VIGNJEVIĆ

Znanstveno-raziskovalno središče Koper
Garibaldijeva 1
SI-6000 Koper

Sinopsisi / Abstracts

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Mateja BREŠČAK, Nagrobnik Janu Legu kiparja Svetoslava Peruzziја v Pragi

Ključne besede: Jan Lego, Svetoslav Peruzzi, nagrobna plastika, Praga, kiparstvo 19. in 20. stoletja na Slovenskem

Kipar Svetoslav Peruzzi (1881–1936) je izdelal nagrobnik Janu Legu (1833–1906), začetniku češko-slovenske vzajemnosti, ki so ga postavili na praškem pokopališču Olšanské hřbitovy. Postavitev nagrobnika lahko datiramo v leto Legove smrti konec leta 1906 oziroma v leto 1907, a takrat še brez portretnega reliefa. Nagrobni spomenik so »z veliko udeležbo slovenskih gostov« javno odkrili 29. junija 1911. Največje zasluge za Legov nagrobnik je imel učitelj, urednik in prevajalec Andrej Gabršček (1864–1938). V kiparskem fondu Narodne galerije je hranjen mavčni osnutek nagrobnika s prepoznanim portretnim reliefom Jana Lega. V končno izvedbo se kipar ni odločil vključiti zgornjega dela osnutka s simboličnima figurama, ki predstavljata prijateljstvo in trdno vez slovenskega in češkega naroda.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Mateja BREŠČAK, The Headstone for Jan Lego's Grave in Prague by Sculptor Svetoslav Peruzzi

Keywords: Jan Lego, Svetoslav Peruzzi, tomb sculpture, Prague, 19th and 20th century sculpture in Slovenia

Sculptor Svetoslav Peruzzi (1881–1936) completed the bronze decoration for the headstone of Jan Lego (1833–1906), the pioneer of Czech–Slovene mutuality, which was erected in the Olšanské Hřbitovy cemetery in Prague. It is reasonable to date the setting up of the stele to the year of Lego's death, late in 1906, or in 1907, but yet without his portrait relief. The headstone was publicly inaugurated on 29 June 1911, "with a large attendance of Slovene guests." The greatest credit for Lego's headstone went to the teacher, editor and translator Andrej Gabršček (1864–1938). In the sculpture fund of the National Gallery of Slovenia, there is a plaster model of a headstone with an identifiable portrait relief of Jan Lego. The sculptor decided to omit in the final version of the model's upper part two symbolic figures personifying the friendship and the strong bond between the Slovene and the Czech nations.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

**Brigita JENKO, Pripravljalna slika za spomenik Nazariu Sauru v Koper.
Neznano delo Uga Flumianija**

Ključne besede: Ugo Flumiani, spomenik Nazariu Sauru, Koper, Pokrajinski muzej Koper, Arduino Berlam, simbolično označevanje prostora

Članek želi osvetliti odkrito in v literaturi še neobjavljeno likovno delo tržaškega slikarja Uga Flumianija. Gre za pripravljeno sliko za spomenik koprskemu iredentistu Nazariu Sauru, ki jo hrani Pokrajinski muzej Koper. Na osnovi tega osnutka spomenika niso postavili. Drugi namen članka pa je branje te likovne podobe kot mikrozgodbinskega pričevanja iz leta 1920, ki osvetljuje petnajstletno genezo in postavitev spomenika leta 1935 v popolnoma novem duhu.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

**Brigita JENKO, Preparatory Painting for the Monument to Nazario Sauro
in Koper. Unknown Work by Ugo Flumiani**

Keywords: Ugo Flumiani, the monument to Nazario Sauro, Koper, Koper Regional Museum, Arduino Berlam, symbolic marking of space

The first and foremost aim of this article is to shed light on a figurative art piece by Trieste painter Ugo Flumiani that has hitherto eluded publication in the literature. Housed by the Koper Regional Museum, the piece at issue is a preparatory design for the monument to Nazario Sauro, a Koper irredentist. However, no monument was ever erected on the basis of that draft. A secondary purpose of the article is to present a reading of this figurative art piece as a micro-historical document from 1920, highlighting the monument's fifteen-year genesis and erection in 1935 in an entirely different spirit.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

**Stanko KOKOLE, Herodotove zgodbe in zagonetno »Venerino slavje«
Franca Kavčiča**

Ključne besede: Franc Kavčič (Francesco/Franz Caucig), antična književnost, profana ikonografija, »Venerino Slavje«, Herodot, boginja Milita, Gorica/Gorizia, Fondazione Palazzo Coronini Cronberg, Hans Rudolph Füessli

Članek obravnava neobičajno vsebino lavirane perorisbe Franca Kavčiča (Francesco/Franz Caucig [1755–1828]), ki jo hranijo v Gorici (Fondazione Palazzo Coronini Cronberg, inv. št. 2181) in predstavlja najbolj celovito ohranjeno likovno pričevanje o enem izmed slikarjevih izgubljenih platen, naslikanih na Dunaju med letoma 1787 in 1791. Hans Rudolph Füessli je leta 1801 prav to sliko nekoliko zavajajoče opisal kot »Tempel und Fest der Venus zu Melita«. Toda več povednih podrobnosti in še berljivi deli zabeležke z grafitnim svinčnikom (ki vsebuje formulacijo »di Venere Melitta«) na robu same risbe nam omogočajo, da Kavčičevo dejansko literarno predlogo zanesljivo prepoznamo v Herodotovem dokaj podrobnem poročilu o babilonskem čaščenju boginje Milite (*Zgodbe* 1.199). V Gorici rojenemu slikarju je bilo antično besedilo brez dvoma dostopno v italijanskem prevodu, ki ga je Giulio Cesare Becelli objavil leta 1733.

**Stanko KOKOLE, The Histories of Herodotus and the Enigmatic
"Feast of Venus" by Franc Kavčič (Francesco/Franz Caucig)**

Keywords: Franc Kavčič (Francesco/Franz Caucig), Classical literature, secular iconography, "Feast of Venus", Herodotus, goddess Mylitta, Gorizia, Fondazione Palazzo Coronini Cronberg, Hans Rudolph Füessli

The article discusses the elusive subject-matter of a line-and-wash drawing by Franc Kavčič (Francesco/Franz Caucig [b. 1755 – d. 1828]), now held in Gorizia (Fondazione Palazzo Coronini Cronberg, inv. no. 2181), which is the most complete surviving visual record of one of his lost canvas paintings executed in Vienna between 1787 and 1791. In 1801, Hans Rudolph Füessli rather misleadingly described that particular picture as "Tempel und Fest der Venus zu Melita." Yet, several telltale details, as well as Ksenija Rozman's groundbreaking publication of the still legible portions of a penciled marginal annotation (containing the phrase "di Venere Melitta") on the drawing sheet itself, facilitate the precise identification of Kavčič's literary source in Herodotus's descriptively evocative account of the Babylonian worship of the goddess Mylitta (*Histories* 1.199). The Classical text was no doubt accessible to the Gorizia-born painter in Giulio Cesare Beccelli's Italian translation of 1733.

Franci LAZARINI, Načrt Eda Mihevca za prenovo Ljubljanskega gradu

Ključne besede: Edo Mihevc, Ljubljanski grad, arhitektura, spomeniško varstvo, revitalizacija

Prispevek obravnava neuresničene načrte arhitekta Eda Mihevca za prenovo Ljubljanskega gradu, izdelane leta 1967. Projekt, ki do sedaj v strokovni literaturi ni bil analiziran, je predvideval prenovo in revitalizacijo gradu za muzejske, prireditvene, gostinske in turistične namene. Mihevčev načrt je nastal v precejšnji meri neodvisno od starejših Plečnikovih in Kobetovih zasnov, odlikuje pa ga precejšnja inovativnost na eni in velik odnos do arhitekturne dediščine na drugi strani, hkrati pa sposobnost prilagoditve potrebam sodobnega časa.

Franci LAZARINI, Edo Mihevc's Plan for the Renovation of Ljubljana Castle

Keywords: Edo Mihevc, Ljubljana Castle, architecture, monument protection, renovation

The article focuses on the unrealized plan for the renovation of Ljubljana Castle, designed in 1967 by one of the leading Slovenian modernist architects Edo Mihevc. The project, which so far has never been analysed, envisaged the Castle's reconstruction with museum, event, restaurant, and tourist activities in mind. Mihevc's plan was made relatively independently from the older designs of Plečnik and Kobe. His innovativeness is made clear on one hand, and his remarkable attitude towards architectural heritage on the other, along with his ability to adapt the historical monument to the needs of the modern time.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Tim MAVRIČ, Poskus opredelitve arhitekturnega razvoja palače Barbabianca v Kopru

Ključne besede: Koper, Barbabianca, palača, barok

Proces postopne »agregativne« rasti plemiških arhitektur se kaže kot pogost pojav v urbanih središčih beneškega kroga, v Kopru je bil izpričan že pri palači Tiepolo-Gravisi. Podoben proces srečamo tudi pri palači Barbabianca, ki je bila ena izmed stavb v urbanem arealu, pripadajočem plemiški družini, ki je v Kopru živela med 16. in 18. stoletjem. Primerjava arhivskih virov z obstoječimi grajenimi strukturami kaže na serijo nakupov obstoječih starejših stavb v drugi četrtini 17. stoletja ter baročni gradbeni poseg v tretji četrtini stoletja, ki je vse stavbe povezal v enotno strukturo ter hkrati dosegel učinek monumentalnosti ter reducirano obliko tlorisa beneške palače.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Tim MAVRIČ, An Attempt to Define the Architectural Development of the Barbabianca Palace in Koper

Keywords: Koper, Barbabianca, Palace, Baroque

The process of extending existing aristocratic architectural objects by constructing ways to connect them into a whole was a relatively common practice in Venetian urban centres along the Adriatic, as the example of Tiepolo-Gravisi palace in Koper shows. The Barbabianca Palace, which belonged to a noble family living in the town between the 16th and the 18th centuries, is a similar case. Archival and architectural research has shown that a series of purchases of pre-existing buildings in the second quarter of the 17th century, followed by a baroque building project in the third quarter. Besides displaying a monumental facade and a partial Venetian palace floor plan, the construction work connected all the former buildings into a unified aristocratic dwelling.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Matevž REMŠKAR, Grafične predloge v delavnici Mojstra Trbojske Marije

Ključne besede: Mojster Trbojske Marije, Mojster E. S., poznogotsko kiparstvo, rezbarstvo, grafične predloge

Prispevek obravnava opus Mojstra Trbojske Marije z vidika uporabe grafičnih predlog. Poleg v literaturi že navedenih, lahko med kiparskimi deli, ki so pripisana temu solidnemu rezbarju, ne pa tudi ustvarjalnemu umetniku, in grafikami, med katerimi izstopajo tiste Mojstra E. S., najdemo še številne podobnosti. Grafične predloge so, kot kažejo obravnavani primeri, torej botrovale shemam in figuralnim tipom v kiparski produkciji delavnice Mojstra Trbojske Marije.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Matevž REMŠKAR, Graphic Sources in the Workshop of the Master of the Trboje Madonna

Keywords: Master of the Trboje Madonna, Master E. S., late gothic sculpture, carving, printed templates

This paper discusses the work of the Master of the Trboje Madonna and his use of graphic templates. In addition to those already mentioned in the literature, there are many similarities between the works attributed to this not-very-creative artist and the prints he used, among which the prints of the Master E. S. stand out. Graphic templates, as shown with the discussed examples, were crucial for the schemes and figural types for the production at the workshop of the Master of the Trboje Madonna.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Ivana TOMAS, Predrag MARKOVIĆ, Nov razmislek o gotski (Marijini) kapeli sv. Jakoba na Očuri

Ključne besede: gotika, kapela na Očuri, Hrvaško Zagorje, Ivaniš Korvin, Beatrica Frankapan, Juraj Brandenburg-Ansbach

Kapela sv. Jakoba na Očuri (prvotno posvečena Mariji) je eden od bolje ohranjenih gotskih spomenikov v Hrvaškem Zagorju. Namen članka je pokazati, da je bila kapela najverjetneje zgrajena kot romarsko zatočišče proti koncu 15. ali v začetku 16. stoletja. Kot možni naročniki gradnje so predlagani trije pomembni velikaši: Ivaniš Korvin, Beatrica Frankapan in Juraj Brandenburg-Ansbach.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Ivana TOMAS, Predrag MARKOVIĆ, New Insights about the Gothic Chapel of St Jacob (Virgin Mary) on Očura

Keywords: Gothic, Očura chapel, Croatian Zagorje, John Corvinus, Beatrice Frankapan, George Brandenburg-Ansbach

St Jacob's Chapel (initially dedicated to the Virgin Mary) in Očura is a well-preserved monument of the Gothic period in Croatian Zagorje. This paper aims to demonstrate the unlikelihood of a pilgrimage edifice being constructed at the end of the 15th or in the first decades of the 16th century. Three prominent nobles will be suggested as potential patron(s) of the Očura chapel: John Corvinus, Beatrice Frankapan, and George Brandenburg-Ansbach.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Miha VALANT, Štiri "Sensationsbilder" v Ljubljani

Ključne besede: Sensationsbilder, razstavljanje, Georg Conröder, Gabriel von Max, Nicolaus Lehmann, trg umetnin, umetnost 19. stoletja

Članek se osredotoča na razstavno prakso t. i. senzacijskih slik (*Sensationsbilder*). Šlo je za razstave ene same slike z bodisi izjemno vsebino bodisi znanim avtorjem, ki so potovale po različnih krajih po državi ali celo mednarodno. Ta praksa je bila v Avstriji še posebej razširjena v drugi polovici 19. stoletja. Razstave senzacijskih slik so v 70. in 80. letih 19. stoletja prišle tudi v Ljubljano. Razstavili so dve sliki s tematiko iz zgodovine Habsburške dinastije, ki sta jih izdelala slikarja Georg Conröder in Carl Otto, pa tudi dve religiozni deli pomembnega Münchenskega slikarja Gabriela Maxa.

1.01 ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Miha VALANT, Four "Sensationsbilder" in Ljubljana

Keywords: Sensationsbilder, exhibiting, Georg Conröder, Gabriel von Max, Nicolaus Lehmann, art market, 19th century art

This article focuses on exhibiting so-called sensational paintings (*Sensationsbilder*). These were typically exhibitions of only one artwork with either an exceptional theme and/or famous author that travelled around different cities within one country or internationally. This practice was especially common in Austria in the second half of the 19th century. This kind of exhibition could also be found in Ljubljana in the 1870s and 1880s. Two such paintings were exhibited with themes from the history of the Habsburg dynasty, made by painters Georg Conröder and Carl Otto, along with two religious works from the famous painter Gabriel Max from Munich.

1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK

Tomislav VIGNJEVIĆ, Od spomina na ustoličenje koroških vojvod do »kraljestva Sklavanije«. O nekaterih grbih slovenskih dežel v umetninah, povezanih z Maksimilijanom I.

Ključne besede: Maksimilijan I., grbi, slovenske dežele, Albrecht Altdorfer, renesansa

V članku obravnavam upodobitve grbov slovenskih dežel, ki so nastale za umetnine, povezane s cesarjem Maksimilijanom I. Obravnavana so tudi omembe teh grbov v besedilih. Tako je tukaj objavljen tudi kratek opis ustoličevanja koroških vojvod. Posebna pozornost pa je posvečena dvema upodobitvama »kraljestva Sklavanija«, in sicer v grafiki na *Slavoloku Maksimilijana I.* iz leta 1515, ki je delo Albrechta Altdorferja, in pa v delu tega istega slikarja v sklopu *Zmagoslavnega pohoda Maksimilijana I.* V dveh teh umetninah je z grbi ponazorjena izvirna zamisel o preoblikovanju Cesarstva in oblikovanju novih kraljestev, kot jo je narekoval cesar Maksimilijan I.

Tomislav VIGNJEVIĆ, From the Commemoration of the Carinthian Dukes' Enthronement to the "Kingdom of Sclavania". On Some Coats of Arms from the Slovene Lands in Artworks Related to Maximilian I

Keywords: Maximilian I, coats of arms, Slovene lands, Albrecht Altdorfer, renaissance

In this article, I discuss the depictions of the coats of arms of the Slovene lands that were created for artworks associated with Emperor Maximilian I. Textual references to these coats of arms are also discussed. Thus, a short description of the enthronement of the Dukes of Carinthia is also included. Particular attention is paid to two depictions of the 'Kingdom of Sclavania', namely the 1515 engraving on the *Arch of Honour* by Albrecht Altdorfer and the work by the same painter in the *Triumphal Procession of Maximilian I*. In these two works of art, the coats of arms illustrate the original idea for the Empire's transformation and the creation of new kingdoms as envisioned by the Emperor Maximilian I. These two works of art were ordered by the Emperor Maximilian I, and the coats of arms were used to represent the new kingdoms.
